

RDA (Resource Description and Access) – luettelointistandardi

Marjatta Autio-Tuuli
Kansalliskirjasto
Luetteloinnin tiedotuspäivä 22.1.2009

AACR2 (Anglo-American Cataloging Rules 2) -> RDA Miksi uusi standardi?

- **Uusi luettelointiympäristö**
 - Digitaaliset aineistot, verkkoympäristö vs. luettelointisäännöt
 - Kirjastojen aineistot monipuolistuneet, aineistojen sisällöt monimuotoisia
 - periaatteelliset vs. tapauskohtaiset luettelointisäännöt
- **Uusia yhteistyömuotoja**
 - Museot, arkistot, julkaisuala – yhteiset käyttöliittymät
 - yhteiskäyttöisyys vs. luettelointisäännöt kirjaston käyttöön
- **Uusia metadataformaatteja** vs. luettelointisäännöt

AACR2 -> RDA taustaa

- 1997 International Conference on the Principles & Future Development of AACR, suositukset mm.:
 - **FRBR** (Functional Requirements of Bibliographic Records) & **FRAD** (Functional Requirements of Authority Data) & jatkossa myös FRASD (Functional Requirements for Subject Authority Data)
 - lähtökohtana käyttäjä
 - **Sisältö** vs. julkaisumuoto, tallennusmuoto
 - **Periaatteet** sääntöjen taustalla
 - **Kansainväliset** säännöt

RDA - ominaisuuksia

- **Sisältöstandardi**
 - Ei määrittele miten tiedot esitetään (content vs. display)
 - Vrt. ISBD
- Sovellettavissa useisiin metadataformaatteihin (esim. Dublin Core, MARC21, MODS)

RDA FRBR & FRAD -tietomalli

- tietosisältö/taiteellinen sisältö **teos** (*work*)
- saa esitysmuodon, esim. tekstinä **ekspressio** (*expression*)
- kustantaja julkaisee **manifestaation** (*manifestation*)
- kirjasto saa **kappaleen** (*item*)
- **Entiteetti-relaatio-malli**
 - kuvaillaan entiteettien välisiä suhteita
 - **Entiteetit**, ryhmä 1: teos, ekspressio, manifestaatio, kappale
 - **Entiteetit**, ryhmä 2: **henkilö** (*person*), **perhe/suku** (*family*), **yhteisö** (*corporate body*)
 - **Entiteetit**, ryhmä 3: teosten aiheita (*subjects of works*) – ei toistaiseksi RDAssa
- **Attribuutit** = entiteettiä kuvaavia tietoja

RDA - rakenne

- **Osa 0: Introduction**
Johdanto-osa
- **Osat 1-4: Recording attributes**
 - Entiteettien kuvailu
 - hakutiedot
- **Osat 5-10: Recording relationships**
 - Entiteettien väliset suhteet
- Liitteet
- Sanasto (termien määritelmät)

1: Aineiston (= manifestaatio ja kappale) kuvailu

Yleiset ohjeet

- Periaatteet, tietojen tarkoitus, terminologia, pakolliset elementit (core elements), kuvailun kieli, tiedonlähteet jne.
 - Aineisto (resource) = manifestaatio, kappale kuvailun yhteydessä
 - Käyttäjä voi *löytää, tunnistaa, valita ja hankkia* aineistoja joista kiinnostunut
 - Lyhenteitä ei käytetä kuvailussa

Aineiston identifiointi

- Käyttäjä *tunnistaa* etsimänsä aineistot
- Aineistoa kuvaavat tiedot, attribuutit, identifiointia varten:
 - **nimeke- ja vastuullisuustiedot, painosmerkintö, numerointitiedot, sarjatiedot, julkaisutiedot, identifikaatiotunnus**
 - Vrt. ISBD, Kuvailusäännöt alueet 1, 2, 4, 6, 8
- Tiedot ilmoitetaan **siinä muodossa kuin ne ovat kuvailun kohteessa**, niin kuin julkaisija ilmoittaa
- **Yhteensopivuus ISBD-standardin** kanssa sääntöjen ja pakollisten elementtien tasolla

Julkaisumuodon, tallennusmuodon (carrier) kuvailu

- Käyttäjä voi *valita* käyttötarkoituksiinsa sopivimman
 - Esimerkki: elokuvatalenne
 - filmi
 - videokasetti: VHS...
 - videolevy: DVD, Blu Ray...,
 - verkkojulkaisu
 - ...
- Termit yhteensopivia ONIX-standardin kanssa

- Esimerkkejä:
 - Videotallenne elokuvasta: Black X-mas
 - **media type:** video
 - **carrier type (pakollinen):** videodisc
 - **extent (pakollinen):** 2 DVD-videos
 - **dimensions:** 12 cm
 - **type of recording:** digital
 - **configuration of playback:** surround
 - **special playback characteristics:** Dolby digital 5.1
 - **encoding format:** DVD video
 - Web-sivusto – integroitava aineisto: Tolkien Society home page
 - computer
 - 1 online resource

Aineiston saatavuuteen liittyvät tiedot

- Käyttäjä saa tietoja miten voi *hankkia, saada käyttöönsä* aineiston
- Yhteystietoja, käyttörajoituksia, URL, hintatietoja
 - Esimerkki:
 - Accessible after 2008

2: Teos/ekspression kuvailu ja hakutiedot

- Käyttäjä voi
 - *löytää, tunnistaa* teoksen, ekspression
 - *valita* tarkoitukseensa sopivimman
 - *ymmärtää* suhteet teoksen eri nimekkeiden välillä esim. käännökset & *ymmärtää* miksi jokin valittu ensisijaiseksi nimekkeeksi

Teos/ekspression identifiointi

- Teoksen nimeke
 - ensisijainen nimeke (**preferred title**, core element)
 - varianttinameke (**variant title**, optional)
 - Identifikaatiotunnus, muut kuvailutiedot **tunnistamista** varten
 - muoto (esim. näytelmä, elokuva, runoelma), paikka, aika, muu attribuutti
- **Auktoriteettitiedosto**
- **Hakutiedot (access point)**
 - kokoaa yhteen aineistot, jotka sisältävät saman teoksen
 - järjestää hierarkkisesti teoksesta lähtevät eri ekspressiot

- Ensisijainen nimeke - alkuperäinen/vakiintunut nimeke
 - **Meistersinger von Nürnberg**
 - *Kuvailun kohteessa*: The mastersingers of Nuremberg
 - **Hamlet**
 - *Ilmestynyt alunperin nimellä*: The Tragicall Historie of Hamlet, Prince of Denmarke
- Varianttinameke
 - **Three men and a baby**
 - 3 men and a baby (*ensisijainen nimeke*)
- Nimekkeen lisäksi muita attribuutteja
 - **Ocean's eleven (1960)**
 - **Ocean's eleven (2001)**
 - **Scottish History Society (serial)**

- Ekspressioon liittyvät kuvailutiedot
 - Esitysmuoto (content type)
 - text, notated music, performed music, sounds, spoken word, still image, cartographic dataset etc.
 - Identifikaatiotunnus, aika, kieli, muut attribuutit, esim. eri versiot
 - **Frères Zemganno. English**
 - *englanninkielinen käännös ranskan kielisestä teoksesta*
 - **Blade runner (Motion picture : Directors cut)**
 - **Blade runner (Motion picture : Final cut)**

RDA Ref	RDA Element	RDA Recorded
19.2 RDA	Creator * ++	Dickens, Charles, 1812–1870
6.2.2 RDA	Preferred title for the work * ++	Pickwick papers
6.2.3 RDA	Variant title for the work	Posthumous papers of the Pickwick Club
6.3 RDA	Form of work	Novel
6.4 RDA	Date of work	1836–1837
6.7 RDA	Original language of the work	English
6.8 RDA	History of the work	Originally written as a serial and published in 19 issues over 20 months from March 1836 to October 1837. There was no issue in May 1837 as Dickens was in mourning for his sister-in-law
6.9 RDA	Identifier for the work *	Library of Congress control number: n79107984
5.7 RDA	Status of identification	fully established
5.8 RDA	Source consulted	Dickens, Charles. The Pickwick papers, ©1964
5.8 RDA	Source consulted	Wikipedia, December 2, 2007 (The Posthumous Papers of the Pickwick Club, better known as The Pickwick Papers, is the first novel by Charles Dickens) http://en.wikipedia.org/wiki/Pickwick_Papers

RDA Ref	RDA Element	RDA Recorded
19.2 RDA	Creator * ++	Dickens, Charles, 1812–1870
6.2.2 RDA	Preferred title for the work * ++	Pickwick papers
6.2.3 RDA	Variant title for the work	Klub Pickwicka
6.10 RDA	Content type *	text
6.12 RDA	Language of expression * ++	Polish
6.14 RDA	Identifier for the expression *	Library of Congress control number no2008086112
5.7 RDA	Status of identification	fully established
5.8 RDA	Source consulted	Klub Pickwicka, 1995.

Hakutietojen muodostaminen

- Nimekkeeseen liitetään teoksen tekijä/t (creator) sekä muut attribuutit tunnistamista varten
- Ensisijainen hakutieto (preferred access point)
 - Hemingway, Ernest, 1899–1961. Sun also rises
 - Gumbley, Warren, 1962– ; Johns, Dilys; Law, Garry. Management of wetland archaeological sites in New Zealand
 - Brunhoff, Jean de, 1899–1937. Babar en famille. English. Spoken word
- Varianttihakutieto (variant access point)
 - Frankenstein (Motion picture : 1994)
 - *Teoksen ensisijainen hakutieto*: Mary Shelley's Frankenstein (Motion picture : 1994)

Musiikkiteokset

Esimerkki

- Enesco, Georges, 1881–1955. Sonatas, violin, piano, no. 2, op. 6, F minor
- Varianttihakutieto ekspressiosta:
 - E te Atua tohungia te Kuini
 - *Ekspresssion ensisijainen hakutieto*: God save the King. Text. Maori

Sisällön luonnetta kuvaavat tiedot

- vrt. ISBD, Kuvailusäännöt, huomautusalue, 7
- Käyttäjä voi *valita* tarkoitukseensa sopivimman
- Opinnäytteet, tiivistelmät, kieli, kuvitus, kesto, esittäjät, palkinnot, mittakaava (pakollinen) jne.
 - Cross-cultural survey
 - Based on 1981 statistics
 - For children aged 7–9
 - French dialogue; English subtitles
 - Gerry Mulligan, baritone; Chet Baker, trumpet; Henry Grimes, bass; Dave Bailey, drums

3: Henkilö, suku, yhteisö – kuvailu

- Vrt. Suomalaiset luettelointisäännöt. Hakutiedot. Henkilönnimet, yhteisönnimet otsikossa
- Henkilöä, sukua, yhteisöä kuvaavat tiedot
 - Auktoriteettitiedosto
- Hakutiedot

- Ensisijainen nimi (preferred name)
 - **Tony Blair**
 - *ei* Anthony Charles Lynton Blair
- Varianttiniimi (variant name)
 - **Hillary Diane Rodham**
 - *Myöhäisempi nimi* *ensisijainen nimi*: **Hillary Rodham Clinton**
- Muut nimeen tehtävät lisäykset
 - **Taj Mahal (Musician)**
- Hakutietojen muodostaminen
 - **Smith, John, 1978–**
 - **Smith, John, 1718–1791**

 - **Allen, Richard (Richard H.)**
 - **Allen, Richard (Richard Ian Gordon)**

 - **E-40 (Rapper)**

4: Recording Attributes of Concept, Object, Event, and Place

Entiteetit: ryhmä 3: teosten aiheita (*subjects of works*)

- täydentyy myöhemmässä vaiheessa, v. 2009 jälkeen
- Chapter 16: Identifying Place
- Vrt. Suomalaiset luettelointisäännöt. Hakutiedot. **Maantieteelliset nimet**

5: Teos-ekspresso-manifestaatio-kappale keskinäiset suhteet

- Käyttäjä
 - *Löytää* kaikki aineistot jotka sisältävät tietyn teoksen tai ekspression
 - *Löytää* kaikki kappaleet jotka edustavat tiettyä manifestaatioita
- Suhde ilmoitetaan antamalla kohteen:
 - Identifikaatiotunnus
 - Ensisijainen hakutieto
 - Vapaamuotoinen kuvailu
- Esimerkiksi kuvailun kohteena oleva julkaisu (manifestaatio) sisältää teoksen, teoksesta ilmoitetaan:
 - teostunniste / ensisijainen hakutieto / vapaamuotoinen kuvailu

6: Henkilö, suku, yhteisö – aineisto (= teos, ekspressio, manifestaatio kappale)

- Käyttäjä *löytää* kaikki aineistot jotka liittyvät tiettyyn henkilöön, sukuun tai yhteisöön
- Suhteen luonne (relationship designator) ilmoitetaan: säveltäjä, kääntäjä jne.

Teos - teoksen tekijä/t (creator)

tai muut epäsuorasti teokseen liittyvät, esim. kirjekokoelman kohdehenkilö, juhlakirjan kohdehenkilö

– **Riverbend**

Baghdad burning : girl blog from Iraq... let's talk war, politics, and occupation / Riverbend. *A blog*

– **Tracey, John Paul ; Bomford, Mary ; Hart, Quentin ; Saunders, Glen ; Sinclair, Ron**

Managing bird damage to fruit and other horticultural crops / John Tracey, Mary Bomford, Quentin Hart, Glen Saunders, Ron Sinclair

– **Austen (Family : Austen, Jane, 1775–1817)**

Austen papers, 1704–1856 / edited by R.A. Austen-Leigh. *A published collection of family*

Ekspressio - kääntäjät, kuvittajat, esittäjät jne.

– **Kapari Jaana 1955-**

Harry Potter ja Azkabanin vanki / J.K. Rowling ; **suomentanut** Jaana Kapari

Manifestaatio - julkaisija, kustantaja, valmistaja, jne.

– **Northern Prairie Wildlife Research Center**

Tiger beetles of the United States / coordinated by W. Wyatt Hoback and John J. Riggins. — Jamestown, ND : **Northern Prairie Wildlife Research Center**, [2001]- . *An updating website*

Kappale - lahjoittaja, omistaja, haltija (custodian) jne.

– **Kissinger, Henry, 1923-**

Palatinatus Bavarizæ. — [Amsterdam] : Apud Ioannem Ianssonium, [1660s?]. — **Donated by Kissinger**, former Secretary of State. *Mr. Kissinger received the map as a gift from the Federal Republic of Germany*

Section 7: Recording Subject Relationships

Entiteetit: ryhmä 3: teosten aiheita (*subjects of works*)

- täydentyy myöhemmässä vaiheessa, v. 2009 jälkeen

8: Teosten, ekspressioiden, manifestaatioiden, kappaleiden väliset suhteet

- Käyttäjä **löytää** etsimäänsä teokseen, ekspressioon, manifestaatioon liittyviä muita vastaavia kohteita & **ymmärtää** teosten tai ekspressioiden välisen suhteen
- Suhde ilmoitetaan antamalla kohteen:
 - Identifikaatiotunnus
 - Ensisijainen hakutieto
 - Kuvailutiedot
 - Vapaamuotoinen kuvailu
- Ilmoitetaan suhteen luonne (relationship designator)
 - esim. perustuu jhnkn, korvaa jnkn, käsikirjoitus jstkn, parodia jstkn, jne.

Teosten välinen suhde

- **Continued by:** Tropical ecology = ISSN 0564-3295
 - Resource described: **Bulletin of the International society for Tropical ecology**
- **Remake of:** Psycho (Motion picture : 1960)
 - Resource described: **Psycho / Universal Pictures and Imagine entertainment ; screenplay, Joseph Stefano ; produced by Brian Grazer, Gus Van Sant ; directed by Gus Van Sant. Shot-for-shot 1998 remake of the 1960 Alfred Hitchcock film**
- **Parody of:** Tolkien, J. R. R. (John Ronald Reuel), 1892-1973. **Lord of the rings**
 - Resource described: **Bored of the rings : a parody of J.R.R. Tolkien's The lord of the rings / by Henry N. Beard and Douglas C. Kenney of The Harvard lampoon**
- **Based on:** Star trek, Deep Space Nine (Television program)
 - Resource described: **The fallen. Computer game based on the television series Star trek, Deep Space Nine**

Ekspressioiden välinen suhde

- *Expanded version of:* **Saw, Swee-Hock, 1931- . Population control for zero growth in Singapore**
 - *Resource described:* **Population policies and programmes in Singapore / Saw Swee-Hock**

Manifestaatioiden välinen suhde

- Also issued [electronically](#) via World Wide Web in PDF format

Kappaleiden välinen suhde

- [Original letters in the collection](#) of the Watkinson Library, Trinity College, Hartford, Connecticut

9. Henkiöiden, sukujen, ja yhteisöjen väliset suhteet

- Käyttäjä *löytää* tietoja henkilöihin, sukuihin, yhteisöihin liittyvistä muista henkilöistä, suvuista, yhteisöistä
- Suhteen luonne ilmoitetaan, esim. suvun jäsen, yhteistyökumppani, yhtiön perustaja
- **Bono, Sonny Cher, 1946–**
 - *Preferred access points representing the persons related to the musical group **Sonny & Cher***
- **Miles Davis Quartet**
 - *Preferred access point representing the musical group related to jazz musician **Miles Davis***

Section 10: Recording Relationships between Concepts, Objects, Events, and Places

Entiteetit: ryhmä 3: teosten aiheita (*subjects of works*)

- täydentyy myöhemmässä vaiheessa, v. 2009 jälkeen